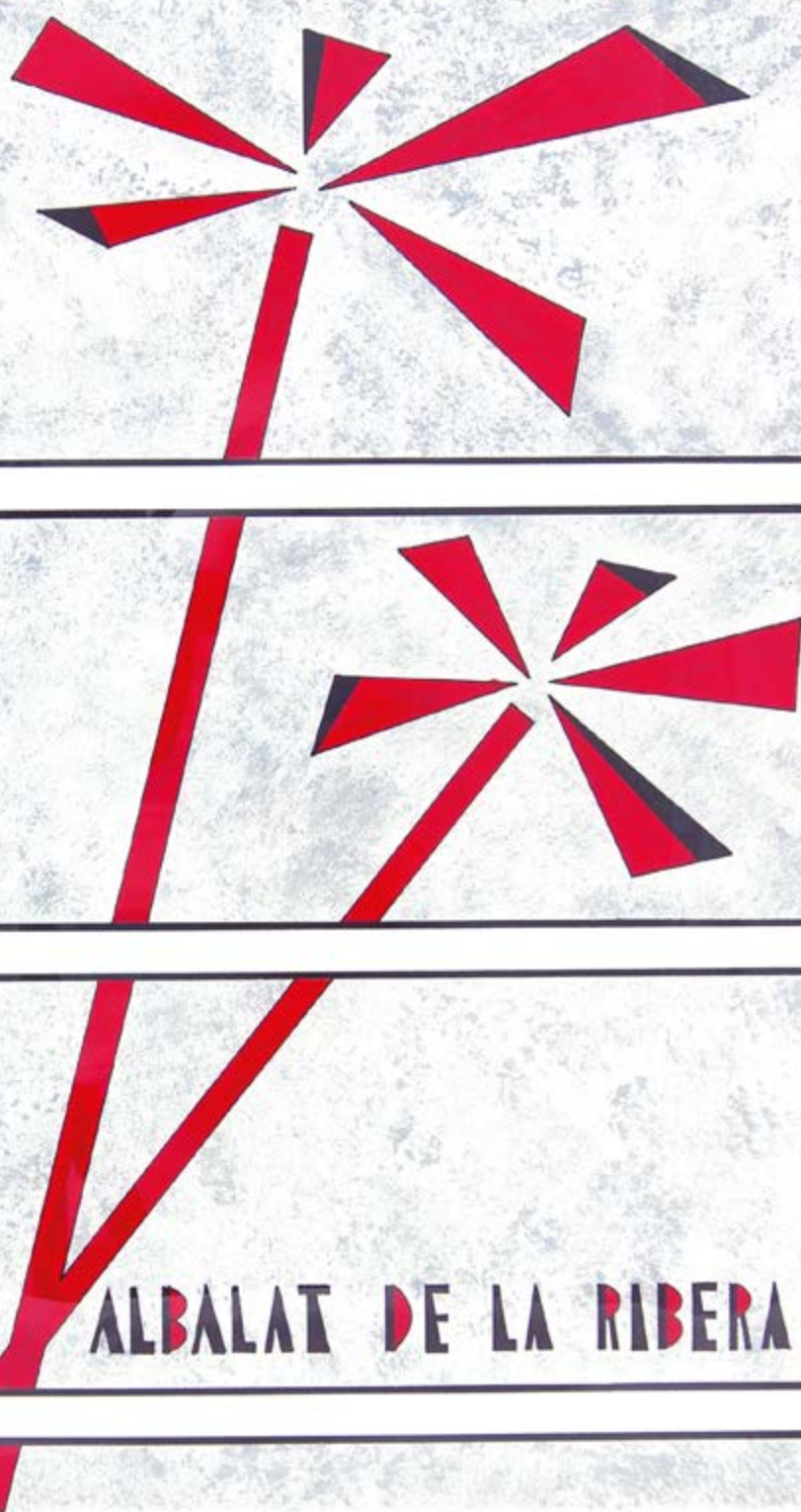

**FESTES
D'AGOST
2017**

ALBALAT DE LA RIBERA

LES PRIMERES TROBALLES ARQUEOLÒGIQUES

Salvador Pardo-Gordó

Departament de Prehistòria, Arqueologia i Història Antiga.
Universitat de València.

Fa uns anys vàrem escriure unes línies al llibret de festes per presentar l'estat de la investigació al voltant de Sucro[ ], que va ser un poblat iber situat a la Ribera del Xúquer, possiblement localitzat al nostre poble. Els nous treballs de recerca no han modificat l'estat de la qüestió al voltant del poblament iber i roma a la nostra comarca, encara que 'noves' interpretacions han agafat forces. En l'actualitat els diferents treballs al voltant de la cultura ibèrica han plantejat la possibilitat que Sucro (Albalat) anés reduint la seua importància a favor del Portus Sucronensis (Cullera) a partir del segle III abans de Crist, encara que aquesta hipòtesi sols podrà ser confirmada quan es publique els treballs d'excavació realitzats en Albalat entre 1996-1998[ ].

En aquesta ocasió volem realitzar un recorregut sobre les troballes arqueològiques que s'han documentat al nostre poble, centrant l'atenció en les primeres notícies (deixarem de banda la troballa d'un bust del Déu romà Bacus) i les seues implicacions. Però, primerament cal conèixer la primera institució creada per vetlar, investigar i salvaguardar el patrimoni arqueològic valencià, sense oblidar-ne la Universitat de València. Al 1927, gràcies a l'interès per la Prehistòria valenciana de l'advocat i polític Isidro Ballester Tormo, va ser creat el Servei d'Investigació Prehistòrica (S.I.P) de la Diputació de València del que va ser director fins 1951[ ]. El SIP des de la seua formació ha estat fonamental per conèixer la història de les primeres societats (prehistòriques i protohistòriques) que habitaren el nostre territori.

Les primeres notícies del SIP a la Ribera se situen als anys 30, quan a la memòria d'activitats entre 1933-1939 es fa referència a un enterrament prehistòric a Cullera[ ]. Passada la guerra (in)civil l'activitat arqueològica torna a la normalitat, i la presència del Servei a la Ribera s'incrementa notablement visitant diferents municipis. A les

memòries anuals del SIP entre 1940-1970 és comptabilitzen un total de 31 visites/intervencions en diferents pobles riberencs, exceptuant les donacions de restes arqueològiques per part de persones alienes a la institució i/o col·laboradors. En definitiva, amb la finalització de la postguerra i l'aparent clima d'estabilitat política va suposar l'inici de diferents tipus d'obres; des de la transformació de terrenys fins a la creació i/o modernització d'instal·lacions de diferent índole. En aquest context, les primeres notícies arqueològiques del nostre poble es donen a conèixer.

La primera d'elles apareix el 30 de gener de 1958 en un article (escrit per Eduardo Sarrió) al diari Las Provincias amb el títol "Importante hallazgo arqueológico en Albalat de la Ribera. ¿Sucronem Descubierta?" on fa referència que durant el drenatge d'un camp de tarongers a la Vint-i-Huitena a finals de 1957 es va documentar restes d'una cimentació de pedra i al menys un miler de restes de ceràmica argàrica, ibèrica i iber-romana. Aquesta primera notícia sobre l'existència de restes arqueològiques va reobrir el debat sobre la localització de Sucro donant suport a la hipòtesi del prehistoriador Pere Bosch Gimpera, qui als albars del segle XX va escriure que aquesta no hauria d'estar molt lluny de l'actual Albalat.

La segona d'elles, i no menys important, serà l'any 1961, quan el diputat provincial Amadeo Llàcer Castañer (qui va ser informat per E. Sarrió[ ]) comunica al Servei d'Investigació Prehistòrica la troballa al casc urbà de restes ceràmiques arrel d'unes rases que s'estaven fent per a la nova xarxa de clavegueram i d'aigües residuals. El SIP organitzarà una visita a Albalat per comprovar la informació proporcionada per Llàcer. Aquesta serà realitzada el 3 de març de 1961, i encapçalada pel director de Servei d'Investigació, Domingo Fletcher Valls, el subdirector del mateix Enrique Pla Ballester i el catedràtic d'Arqueologia de la Universitat de València i comissari de zona Miquel Tarradell Mateu. Tal com indica la memòria d'activitats de l'any 1961[ ], els tres investigadors observaren als talls de les diferents rases una estratigrafia barrejada però on podia observar-se diferents restes arqueològiques junt a restes de murs d'edificacions. L'estudi més detallat el portaren a terme a la rasa del carrer Peris Mencheta, on varen documentar ceràmica romana (terra sigilata subclasses aretina, sudgàlica i hispànica), ceràmica de vernís negre o campaniense classe B, ceràmica ibèrica amb decoració floral i geomètrica, un parell de punxons realitzats sobre os, una moneda romana que no va ser possible la seua lectura i una destal de pedra polida. La mateixa memòria d'activi-

tats del SIP indica que aprofitant la visita al poble, els investigadors citats realitzaren una prospecció arqueològica superficial a la Vint-i-Huitena documentant nombroses restes de ceràmica romana.

Conegudes les primeres troballes arqueològiques del nostre poble, quines són les seues implicacions? Pel que respecta a les restes romanes ens permet establir una cronologia concreta de l'ocupació del sòl d'Albalat en aquest moment. La moneda romana (imatge 1 i 2, esquerra) correspon a un Sesterci de bronze (RIC 568) encunyat a la seca de Roma entre el 119 al 122 després de Crist. Aquesta a l'anvers té el bust de l'emperador Adrià amb la corona de llorer, orientat a la dreta i presenta la llegenda "IMP CAESAR TRAIANVS HADRIANVS AVG". Al revers aquest tipus de sesterci presenta a l'emperador Adrià togat assegut en una cadira curul allargant la mà dreta; en front d'ell hi ha una dona que sosté un infant amb el braç esquerre i la mà dreta la té posada sobre altre infant que es situa al seu costat; la llegenda del revers és "PONT MAX TR POT COS III S-C LIBERTAS RESTITVTA". Paral·lelament, les diferents classes de terra sigilata documentada així com la notícia de ceràmica campaniense B en permet

afirmar que l'actual Albalat estaria ocupat entre el segle II abans de Crist i el segle III després de Crist, allargant-se la durada fins al segle IV - V si la Terra Sigilata subclasse hispànica fora tardana.

La notícia de la presència de ceràmica ibèrica és possiblement la més coneguda per tots el veïns, doncs aquesta s'associa a la ciutat ibèrica de Sucro. Centrant-se en les troballes ceràmiques, la informació proporcionada per Sarrió és molt general, per això n'és impossible donar un rang cronològic més enllà del període ibèric per se. No obstant això, la informació disponible a les memòries d'activitats del SIP de l'any 1961 resulta més útil, doncs s'indica que la ceràmica ibèrica recuperada presenta decoració geomètrica i lineal. Aquesta informació ens permet situar el poblament ibèric al voltant del segle IV abans de Crist, i possiblement relacionar-lo amb les ceràmiques iber-romanes donades a conèixer per Sarrió, així que el poblament Ibèric del nostre poble caldria situar-lo entre el segle IV al segle II abans de Crist. Finalment, en relació a la moneda de la dreta en ambdós imatges, el fet que haja estat fotografiada junt a la moneda romana, ens fa suposar que també va ser recuperada en Albalat i que podria correspondre amb la moneda que no és va poder llegir[5]. Aquesta és una Dracma o Tetradracma de plata encunyada durant el regnat d'Alexandre el Magne al segle III abans de Crist, cronologia coherent amb la informació proporcionada per la ceràmica. A l'anvers pot intuir-se el bust d'Hèracles amb la pell de lleó orientat a la dreta. Al revers s'intueix Zeus assegut al tro cap a l'esquerra sostenint una àguila amb la mà dreta i el ceptre a l'esquerre, i seguint els paral·lels documentats a diferents part d'Europa i Àsia Menor, aquesta hauria de disposar de la

llegenda vertical ΑΕΞΑΝΔΡΟΥ o similar a la part dreta. No obstant, cal tenir present que aquesta podria ser una imitació feta de bronze per la població local, així que sols un anàlisi directe de la moneda ens podria solucionar aquesta disjuntiva.

Respecte a la notícia de ceràmica argàrica plantejada per Sarrió cal fer alguna matisació. La cultura de l'Argar, d'on prové el mot argàrica, va ser una cultura desenvolupada al Sud-est peninsular durant l'Edat del Bronze (II mil·lenni). Aquesta al moment de màxima plenitud es va expandir fins a la província d'Alacant, però mai arribà més enllà, per això resulta molt improbable la seua presència a l'Alter de la Vint-i-Huitena. Baix el nostre punt de vista, i a falta d'un estudi del material arqueològic recuperat per Sarrió, la ceràmica argàrica ha de ser interpretada com ceràmica pròpia de l'Edat del Bronze, i més en concret del Bronze Final[ ] (datat més o menys a l'any 1.000 abans de Crist).

Per altra banda, la destrals de pedra polida obri la possibilitat que durant el III mil·lenni la zona més alta de l'actual poble estigués ocupat per una població prehistòrica. Cert és que les destrals de pedra tenen una cronologia amplia (des del sisè al segon mil·lenni), però tal i com indica Gil-Masarell i Martí[ ] aquesta pot considerar-se com calcolítica a partir de la interpretació al context comarcal, ja que a les zones més elevades de Sollana s'han documentat 5 pedres polides. Aquestes restes, les de Sollana i la d'Albalat, són els testimonis del primer intent de colonitzar el territori localitzat prop del Xúquer i aquests poblats de planura haurien de relacionar-se amb les [nombroses] coves d'enterrament utilitzades a les muntanyes de Corbera, Alzira i Carcaixent durant el Calcolític i l'Horitzó Campaniforme.

Per concloure, les diferents intervencions arqueològiques realitzades al nostre municipi (des dels 60 fins l'actualitat) han permès situar als primers habitats del nostre terme al voltant del 3er mil·lenni, i un poblament més o menys continuat fins al segle tercer després de Crist. Aquest hàbitat suposa que Albalat era un lloc privilegiat per la seua localització, essent la principal raó de la seua ocupació des de temps prehistòrics. Aquestes troballes impliquen que el nostre subsòl disposa d'un ric patrimoni arqueològic així com una informació fonamental per poder conèixer i entendre els primers intents de colonització de les terres més baixes de riu Xúquer, qüestió que no està molt investigada davant la carència d'informació. Així que utilitzem aquestes línies per reivindicar la necessitat de treballar conjuntament per considerar el centre d'Albalat com zona arqueològica, i sols aquesta figura administrativa ens permetrà salvaguardar i conèixer el nostre passat molt millor.